

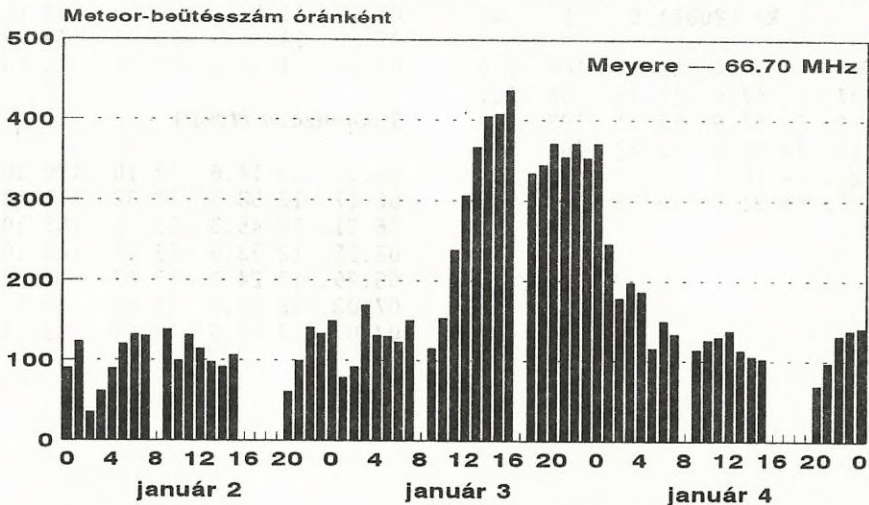
Meteorok

január–március

Apai Dániel (?)	2,2	Nagy Tivadar (Szigetszentmárton)	2,0
Bitmann Balázs (Bakonycserye)	sz.	Nagy Zoltán Antal (Budapest)	2,2
Blaskó Gergely (Szigetszentmiklós)	2,2	Németh Zoltán (Szekszárd)	7,5
Csernik Antal (Szekszárd)	7,5	Panyik Emese (Pécs)	2,2
Eszenyei Emese (Budapest)	sz.	Sárnecky Krisztián (Budapest)	6,7
Hajdu Attila (Héhalom)	sz.	Simon Róbert (Szigetszentmárton)	2,0
Hoffmann Andrea (Budapest)	2,2	Szabó Rita (Gyöngyössolymos)	rádió
Jónás Károly (Budapest)	rádió	Tepliczky István (Budapest)	8,2
Kereszturi Ákos (Budapest)	6,0	Vicián Zoltán (Budapest)	sz.
Keszthelyi Bernadett (Gyöngyös)	sz.	Wieszt Krisztián (Dág)	6,0
Keszthelyi Dániel (Gyöngyös)	1,0		

Január–március mérlege meglehetősen sovány: 14 megfigyelő vizuálisan 57,9 órát töltött meteorészleléssel, öten szórvány-leírást (pl. tűzgömbök) küldtek be, a rádiós mérleg pedig a következő: Jónás Károly – 27 óra alatt 2361 visszhang; Szabó Rita (Gyöngyössolymos) – 12,5 óra alatt 639 visszhang megszámlálása.

Január elejének nagy eredménye a Quadrantidák 3-án bekövetkezett maximumának megfigyelése volt. Egy négy fős csapat a Mátrából kísérte figyelemmel az aktivitás alakulását (részletesebben l. Meteor 1994/4. szám 29. o.), „talajszinten” azonban nem nagyon volt szerencsénk az észlelőknek – nemcsak hazánkban, de egész Európában. A raj maximumának lefolyását mutassuk be M. De Meyere (Deurle, Belgium) rádiós észlelései segítségével, aki 66,17 MHz-en (román és lengyel adók hullámhosszán) végezte folyamatos észlelését ebben az időszakban. A görbe azt engedi sejtetni, hogy a kora délutáni órákban következett be a tetőzés, de az intenzív jelentkezés időszaka 14–16 órára tehető.

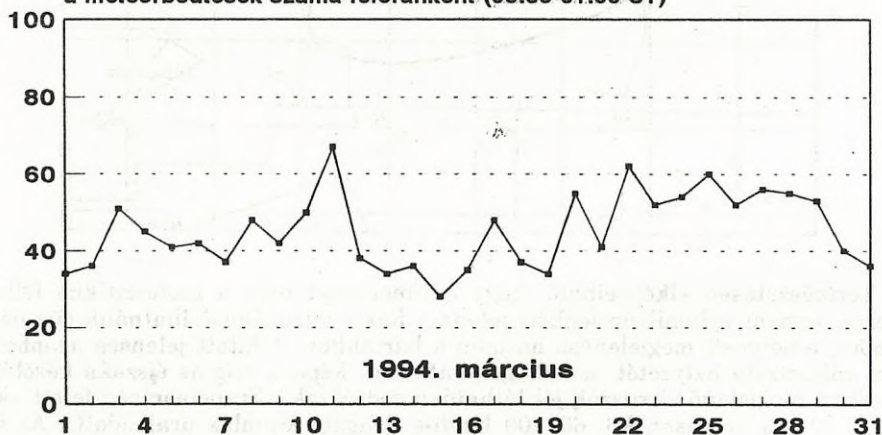

Február csupán egy meteorészlelés történt, után március közepéig „csend”. Említést érdemelnek a szekszárdiak (Csernik A. és Németh Z.), akiknek lelkesedését nem törte le, hogy decemberi geminida-beszámolójuk teljes egészében kimaradt annak idején a rovatvezető hibájából. A másik, nem túl hosszú csoportos meteorozás Ráktanyán történt a 14/15-ei észlelőhétvégén – és gyors felhősödés vetett véget neki. Mindkét alkalommal számos virginidát és szigma leonidát jegyeztek.

Több tűzgömb-beszámoló is érkezett, vegyük sorra őket: 1994. január 3/4-én 21:18:20 UT, Mátraszentistván: a négy fős quadrantida-csoport egy -4^m -s „gyönyörű szép” nő aurigida tűzgömböt látott az északi égbolton. Visszaemlékeztünk korábbi quadrantidázásainkra, amikor szinte mindig feltűnt egy-egy fényes nő aurigida az éjszaka folyamán. **Január 5-én** hajnal, 03:43:40 UT, Budapest, Örs vezér tere, ahol Vicián Z. pillantott meg egy majdnem pontszerű jelenséget 3^0 -kal északra a Spica felett. 2 s alatt $+3^m$ -ról -3^m -ra fényesedett, majd eltűnt. **Február 5-én** este 18:15 UT-kor Eszenyei Emese látott egy fényes, egész eget megvilágító tűzgömböt Nagyvárad déli egén. Csernik A. és Németh Z. két -5^m körüli (remélhetőleg nem nagyon túlbecsült) jelenségről is készített külön tűzgömb-beszámolót, mégpedig **március 9/10-én** 22:54 UT-kor ill. **30/31-én** 21:03 UT-kor. Az előbbi világoskék, utóbbi sárgászöld színű, mindkettőjük szép csóvával rendelkezett. Zárjuk sorozatunknak egy minden bizonnyal rendkívüli jelenséggel! **Március 11-én** valamikor 04:55–05:05 UT között Balinkabánya buszmegállójában részesült Fidirich Imre és Bitmann Balázs szép élményben. Idézet leírásukból: *„Délnyugati irányban az erdő felett mintegy 20–25 fok magasságban a teliholdnál sokkal fényesebb tűzgömb tűnt fel. Kb. 2 fok hosszú, 0,5–1 fok szélességű csóvát húzott maga után. Mintegy 45–50 fokos szöget zárt be a horizonttal, 1 másodperc után eltűnt a fák mögött. A jelenség napkelte előtt, már majdnem nappali világosságnál látszott, valószínűleg csak a legnagyobb felleobanást láttuk!”*

Rádiós meteoraktivitás Jónás Károly (Budapest) — 91.0 MHz

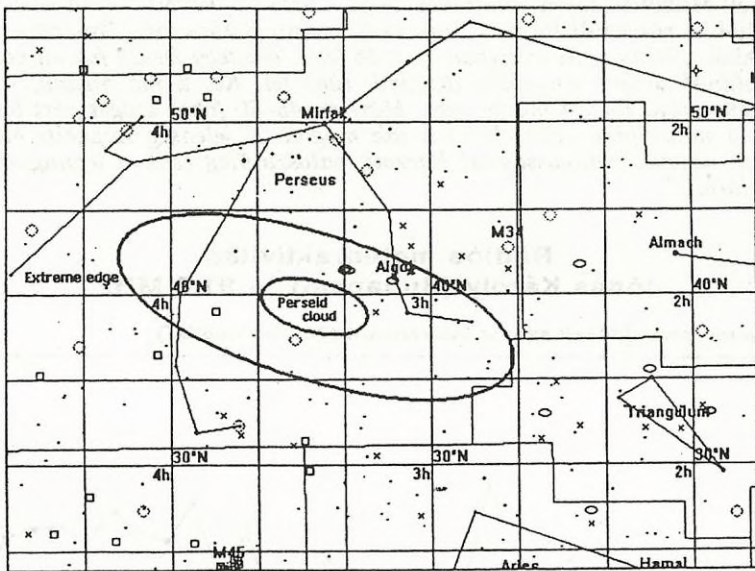
a meteorbeütések száma félóránként (00:30-01:00 UT)

Az 1993-as Perseida-felhő

A tavalyi Perseida-kampány szervezésekor többször elhangzott az az elgondolás, mely szerint a bolygónk közelébe jutó sűrű meteoritikus felhő még a légkörön kívül, a világűrben láthatóvá válik a róla szóródó napfény következtében – hasonlóan az állatövi fényhez. A felhő várható fényességéről és az égbolton elfoglalt pozíciójáról több, egymástól eltérő előrejelzés látott napvilágot.

A dél-franciaországi Rognes-ben észlelést végző csoport beszámolóját a Meteoros Világszervezet (IMO) tavaly szeptemberi puimicheli konferenciáján ismerhettük meg, cikkük pedig a WGN lapjain látott napvilágot. 1993. augusztus 11/12-én elsőként Robert Haas figyelt fel elsőként az Algol környékén mutatkozó felhőszerű képződményre 00:39 UT-kor. A jelenség vékony, ezüstös cirrusfelhőre hasonlított, középpontja RA: 52° D: $+40^{\circ}$ körül helyezkedett el, átmérője 2° – 5° , pereme nehezen megállapítható. Az első megpillantás után mintegy 10–15 percig lehetett még megfigyelni, mialatt mérete lassan növekedett, becsült felületi fényessége pedig $+4,5$ magnitúdóról $5,5$ -re csökkent, majd végleg eltűnt. Intenzitása nagyjából a Tejút Perseuson áthúzódó részével egyezett meg, és nem okozott észrevehető csökkenést a csillagok fényében, melyek átlátszottak rajta.

Természetesen elképzelhető, hogy a tűneményt nem a meteoritikus felhő okozta, hanem valamilyen légköri jelenség hozta létre. Gondolhatnánk cirrusfelhőre, amelynek megjelenése hasonló a leírtakhoz. A látott jelenség azonban nem változtatta helyzetét a csillagos háttérhez képest, míg az éjszaka későbbi részében megjelenő cirruszok jól láthatóan sodródtak. (Franciaország felett ekkor 7–10 km magasan kb. 60–100 km/h-s nyugati áramlás uralkodott.) Az is elképzelhető lenne, hogy 80 km-es magasság környékén lebegő, kozmikus por-

szemcsékre lecsapódott vízjégből álló világító felhők okozták a látványt. Ilyen képződmények azonban csupán napnyugta után ill. napkelte előtt néhány órával észlelhetők. Harmadik lehetőségként sarki fény jöhet szóba – erre utalna az is, hogy az objektumot az égbolt északi részén látták. A geomágneses viharokat figyelemmel kísérő belga obszervatórium (*Geophysics Department of the Royal Meteorological Institute in Belgium*) azonban nem jelzett különösebb aktivitást ezen az éjszakán.

A fő érv a jelenség meteoritikus eredete mellett azonban egy másik, az előbbtől független észlelőcsoport megfigyelése. Ők Franciaország északi részén, Colmar közelében végezték munkájukat, mintegy 500 km-re az előző társaságtól. Jacob Cuiper szerint – akinek meteorológusként jelentős tapasztalata van a légköri jelenség terén – a képződmény nem hasonlított éjszakai cirrusfelhőhöz. A meteoridikus eredet mellett szóló legfontosabb érv, hogy a felhő megjelenése és változása megegyezik a rogniesiek leírásával. Amennyiben a jelenség a Föld légkörében keletkezett, nem mutatkozhatott volna az ég ugyanazon helyén! Hogy miért nem egyeztek a felhő helyzetére adott előrejelzések a megfigyelt hellyel? Az előbbieket egy, a Földünkkel összeütköző porfelhő adataival számoltak. Elképzelhető, hogy nem találkoztunk a raj legsűrűbb részével – így nem is csoda, hogy elmaradt a nagy meteorzápor...

(Proceedings of the IMC 1993, WGN 1994/2. alapján – Kereszturi Ákos)

A Perseida-felhő megfigyeléséről Gyarmati László (Mezőberény) is szóbeli említést tett, nagyjából a cikkben megjelölt helyen! Jelen számunkba ígért részletes beszámolója azonban lapzártáig nem érkezett be!

Még egyszer a gyilkos meteoritokról

Nemrégiben egy rövid ismertetést közöltünk az emberi életet kioltó meteorit-hullások statisztikájáról (Meteor 1994/4. szám 34. o.). Eszerint a kellő kritika nélkül, gépiesen alkalmazott statisztika a ténylegesnél sokszorta gyakoribbnak mutatja a gyilkos meteorit becsapódások számát. Valójában az elmúlt másfél évezred során alig néhány hitelesnek tűnő híradásra bukkanunk sebesülést vagy halált okozó meteorittalálatról. (Ezeket az adatokat többek közt ismert amatőr csillagászunk, Posztoczky Károly is gyűjtögette, a hagyatékában talált kézirat a *Föld és Ég* 1. évfolyamának 4. számában – 1966-ban – jelent meg a 117. oldalon.)

Az egyik legkülönösebb gyilkos meteoritbecsapódásról már a meteorkutatók „atyja”, a cseh E. F. Chladni is beszámolt, az 1819-ben megjelent *Über Feuer-Meteore...* c. úttörő művében. Közlése szerint 1647 és 1654 között a Holland Kelet-Indiai Társaság egyik, Japánba tartó hajójára egy vélhetőleg vasból álló tömeg zuhant, és ott két embert megölt. Az eseményről a hajó kapitánya, Olof Erichson hivatalos beszámolót közölt – írja Chladni.

Mivel Chladni leírása meglehetősen hézagos, a meteorit-hullások krónikájával foglalkozó kutatók – főként természetesen a hollandok – már régóta fáradoznak az eredeti beszámoló felkutatásával. A szerencse most mégis a svéd F. E. Wick-

folytatás a 47. oldalon